

مجموعه مطالعات زنان

مجموعه مطالعات زنان - ۳

نشر و پژوهش شیرازه

شیلا روباتم -

زنان در تکاپو: فمینیسم و کنش اجتماعی / شیلا روباتم؛ مترجم
حشمت‌الله صباغی. - تهران: نشر و پژوهش شیرازه، ۱۳۸۵.

ده، ۵۰۲ ص. - (مجموعه مطالعات زنان؛ ۳)

ISBN 964-7768-18-4: ۵۵۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

عنوان اصلی: Women in Movement, Feminism and Social Action

واژه‌نامه از ۴۸۳ تا ۴۸۹

۱. زنان در تکاپو - تاریخ. ۲. زنان. مسائل اجتماعی و سیاسی ۳. زنان و

سوسیالیسم - تاریخ. ۴. زنان - فعالیتهای سیاسی.

۳۰۲/۲۴

ش ۲ ک / ۲۹۱ HM

م ۷۹-۲۵۶۷۹

کتابخانه ملی ایران

زنان در تکاپو: فمینیسم و کنش اجتماعی

نویسنده: شیلا روباتم

ترجمه: حشمت‌الله صباغی

طراح جلد: حمید خانی

حروفچینی: مؤسسه جهان کتاب

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: عصر انتظار

چاپ اول: ۱۳۸۵

تعداد: ۱۰۰۰

حق چاپ و نشر محفوظ است.

تلفن: ۲۲۵۶۰۹۸۳

شابک ISBN 964-7768-18-4 ۹۶۴-۷۷۶۸-۱۸-۴

زنان در تکاپو

فمینیسم و کنش اجتماعی

نویسنده: شیلا روباتم

ترجمه: حشمت‌الله صباغی

فهرست مطالب

یادداشت دبیر مجموعه	هفت
پیشگفتار	نه

مقدمه

فصل ۱. خواسته زنان چیست؟	۵
فصل ۲. زنان و قدرت و سیاست	۲۳

بخش یکم. حقوق و حاکمیت و آزادی

فصل ۳. ناقوس خردورزی: زنان در انقلاب فرانسه	۳۹
فصل ۴. دنیای اخلاقی نو: نخستین رادیکال‌ها	
و حامیان اقتصاد تعاونی و سوسیالیست‌ها	۵۳
فصل ۵. الغای برده‌داری و آزادی زنان	۶۵
فصل ۶. طبقه و جامعه: زنان و جنبش چارتیست‌ها	۸۱
فصل ۷. زنان در انقلاب: فرانسه سده نوزدهم	۸۹
فصل ۸. برابری و فردگرایی: هاریت تیلور و جان استوارت میل	۱۰۱

بخش دوم. دگرگونی زندگی شخصی

فصل ۹. روح‌های پراساس: ویکتوریا و ودهال و تنسی کلافلین	۱۱۵
فصل ۱۰. دگرگون کردن زندگی خانوادگی: تعاونی‌ها و دولت	۱۲۹
فصل ۱۱. تقویت روحیه اخلاقی، پاکدامنی اجتماعی و خویشن‌داری	۱۴۱

بخش سوم. جنبش‌های سیاسی و عمل اجتماعی

فصل ۱۲. جنبش‌های ملی‌گرا و جایگاه زنان	۱۵۳
فصل ۱۳. اصلاحات اجتماعی: حمایت دولت	۱۷۱
فصل ۱۴. رفاه و عمل اجتماعی	۱۸۳
فصل ۱۵. سوسیالیسم و زنان و زندگی نو	۱۹۳
فصل ۱۶. مارکسیست‌ها و مسئله زن	۲۰۹
فصل ۱۷. آنارشیزم و زنان شورشی	۲۲۷

بخش چهارم. قدرت سیاسی: اصلاحات و انقلاب

فصل ۱۸. حق رأی: میهن‌دوستان و انترناسیونالیست‌ها	۲۴۹
فصل ۱۹. زنان و انقلاب در روسیه	۲۶۹
فصل ۲۰. زنان هندی و خودمختاری	۲۹۳
فصل ۲۱. راه‌پیمایی طولانی زنان چینی	۳۱۳

بخش پنجم. هویت و تفاوت

فصل ۲۲. سیاست جنسی	۳۳۳
فصل ۲۳. نبردهای پیرامون مرزها:	
راهبردهای متضاد پس از جنگ جهانی اول	۳۶۳

بخش ششم. جنبش‌های اخیر زنان و اعتراض اجتماعی

فصل ۲۴. تولدها و آغازها: منشأ آزادی زنان در بسیاری از کشورها	۳۸۹
فصل ۲۵. سیاست شخصی: تغییر تعاریف در جریان عمل	۴۱۱
فصل ۲۶. گره‌ها: مناظرات نظری	۴۳۱
فصل ۲۷. اعتراض‌های بدون نام: زنان در عمل جمعی	۴۴۷

نتیجه	۴۷۳
-------	-----

واژه‌نامه	۴۸۳
-----------	-----

فهرست راهنما	۴۹۱
--------------	-----

یادداشت دبیر مجموعه

جوامع انسانی پیوسته رؤیای جهانی بهتر و فارغ از نابرابری در سر داشته است. این آرمان در اواخر قرن هجدهم در جوامع غرب انگیزه‌ای شد تا مردم بتوانند به نقد نظری و ساختاری از زندگی اجتماعی بپردازند و خود را سازماندهی کنند. براساس همین نقد، حرکت‌هایی از اعتراضات اجتماعی در قالب جنبش‌های توده‌ای سیاسی و در جهت برهم زدن نظم موجود مالکیت اقتصادی و حاکمیت سیاسی شکل گرفت.

مروری بر تاریخ همین دگرگونی‌های سیاسی اجتماعی و انقلاب‌ها این نکته را به ما یادآور می‌شود که یگانه راه پیشگیری از بازگشت سرکوب، این است که از ابتدا بنای اصلاحات بنیادی سیاسی بر پایه حضور همه گرایش‌های موجود، تواناسازی عمومی، عدم حذف و حفظ حقوق گروه‌های مخالف نهاده شود. آموزه‌های روشن از تاریک‌ترین رویدادهای تاریخ نشان می‌دهد که اراده‌های نیک لزوماً به نتایج صحیح نمی‌انجامد. دیدیم که مارکسیسم خواستار پایان بخشیدن به جامعه فارغ از عدالت بود؛ اما علیرغم خواست‌های آرمانی‌اش موجب تشکیل سازمان‌های اقتدارگرایی بود که در آن مخالفان نظام به شدت سرکوب می‌شدند، یا فمینیست‌های رادیکال دعوی "رابطه قدرتمند خواهری" داشتند، حال آنکه غالباً زنان سیاه‌پوست و زنان قشر ضعیف را از قلم می‌انداختند. و یا امروز شاهد این تناقض هستیم که طرفداری از

موضوعات محیط زیستی منجر به نفی برخی از حقوق انسانی می شود. نقد و بررسی روندی که در پی انقلاب امریکا و فرانسه شکل گرفت و از آن پس به صورت جنبش های مارکسیسم، سوسیالیسم، فمینیسم، آزادی خواهی ملی، حقوق مدنی، خرده جنبش های قومی و محیط زیستی متولد شد و بازبینی حضور چشمگیر زنانی که در تمامی مراحل آن نقش ایفا کردند، در مطالعات جنبش های زنان از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

کتاب حاضر دربرگیرنده روایت های تاریخی از خاستگاه فمینیسم، زندگی و نظریه ها و همچنین مبارزات سازمان های زنان است و پیوندهای این جنبش را با جریان های کلی فرهنگی و سیاسی نشان می دهد. در عین حال به پرسش هایی می پردازد که نیز پس از دوست سال نظریه پردازی مطرح اند: آیا مفهوم برابری به این معناست که زن باید همانند مرد باشد؟ آیا زنان موجودات انسانی برتری از مردانند؟ آیا زنان باید تاکید بر رشد فردی خود داشته باشند یا بر تغییرات گسترده تر اجتماعی؟ آیا زنان گروهی متحد و همگون هستند یا از حیث نژاد، طبقه اجتماعی و ملیت متمایزند؟

شیلا روباتم، نویسنده کتاب حاضر مبارز سوسیال فمینیست و نویسنده و مورخ سیاسی است که در شهر لیدز انگلستان در سال ۱۹۴۳ متولد شد. زمینه رشد فکری و سیاسی اش متأثر از پینش مارکسیسم بود و تجربه زندگی و مبارزه وی به عنوان یک فرد متعهد سیاسی اجتماعی با فراز و فرود این تفکر گره خورد. شیلا روباتم تاریخ پر دامنه چالش زنان را در برابر پیشداوری های جنسیتی در مفاهیم سیاسی و اقتصادی آن شرح می دهد: دعوی زنان نسبت به حقوق عام و شهروندی در شرایطی که از یک سو "تعاریف مردانه" توانایی های زنان را به زیر سوال برده؛ و از سوی دیگر با بسط مفهوم اقتصاد - حول مقوله مصرف و تولید - و همچنین کنش های اجتماعی به بازتعریف در مباحث سیاسی و اجتماعی می پردازند.

پیشگفتار

کتاب حاضر یکی از تحقیقاتی است که از بطن برنامه بخش زنان^۱ «مؤسسه جهانی توسعه تحقیق اقتصادی» (وایدر)^۲ که بخشی از «دانشگاه ملل متحد»^۳ است سربرآورد. با اذعان به این که افزودن جنسیت به نظریه اقتصادی موجود، موجب نادیده گرفتن نکات مهمی می شود که با انتقادات فمینیستی نسبت به توسعه اقتصادی مطرح شده است، «وایدر» مشوق تحقیقی شده است که حوزه تعاریف کنونی علم اقتصاد را می کاود. در نتیجه برنامه زنان «وایدر» بر آن شد که افزون بر علم اقتصاد، از جامعه شناسی و مردم شناسی و فلسفه و مطالعات فرهنگی و تاریخ و علم سیاست نیز بهره گیرد.

زنان در تکاپو، گزارشی تاریخی از مفاهیمی که نقشی بسیار مهم در نظریه اقتصادی ایفا کرده اند، به دانشجویان ارائه می دهد. این مفاهیم که در متن و بافت اجتماعی قرار می گیرند عبارتند از: «رشد»، «توسعه»، «تجدد»، «سنت»، «برابری»، «شایستگی»، «حقوق» و «نیازها». شیلا روباتم^۴ نشان می دهد که مباحث مربوط به اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی، تاریخچه ای طولانی دارند. در بسیاری از کشورها، زنان

1. Women's Programme

2. World Institute for Development Economics Research (WIDER)

3. United Nations University

4. Sheila Rowbotham

کوشیده‌اند که تعاریف «اقتصاد» را طوری بسط دهند تا برای نمونه «کار خانگی»، «سازماندهی دوباره زندگی خانوادگی»، «مصرف»، «جامعه» و «زندگی روزمره» را نیز دربرگیرد. آنان این کار را نه تنها از طریق مباحثه، بلکه با فعالیت پیرامون تولید و مصرف به انجام رسانده‌اند.

این متن مقدماتی به خواننده [دانشجو و یا پژوهشگر] این امکان را می‌دهد تا حوزه‌ای گسترده از جنبش‌های اقتصادی و اجتماعی و سیاسی در جهان را که از طریق آن زنان در تکاپوی دستیابی به منابع مالی و نظارت دموکراتیک‌تر بر زندگی خویش بوده‌اند، دنبال کنند.

مؤلف این اثر، که یکی از مشاوران تحقیق در برنامه زنان «وایدر» و خود نیز از فعالان جنبش زنان در اواخر دهه ۱۹۶۰ بوده است، در این اثر معرفت تاریخی را با آگاهی از مسائل مهم سیاست اقتصادی و اجتماعی معاصر پیوند می‌زند.

مقدمه

موضوع‌های مورد بحث

- * فمینیسم چیست؟
- * معانی و کاربردهای واژه «جنسیت».
- * آیا فکر می‌کنید پیش از ابداع واژه فمینیسم مردم می‌توانستند فمینیست باشند؟
- * چرا زنان به دموکراسی نیاز داشتند؟
- * نقاط ضعف و قوت پیوند آزادی زنان با روند دگرگونی کل جامعه.

مقدمه

زنان در تکاپو مقدمه‌ای تاریخی بر آراء و اندیشه‌ها و سازماندهی و فعالیت‌هایی است که بر حوزه‌ای وسیع از جنبش‌های رهایی‌بخش زنان از اواخر سده هیجدهم تا زمان حال تأثیر گذاشته‌اند. این کتاب سرچشمه‌های فمینیسم را در پیوند با تفکر و عمل سیاسی در بسیاری از کشورها دنبال می‌کند و به توصیف جنبش‌های اقتصادی و اجتماعی و سیاسی دیگری نیز می‌پردازد که زنان در آن‌ها شرکت داشته‌اند، خواه این جنبش‌ها در اروپا و آمریکای شمالی رخ داده باشند خواه در جهان سوم. موضوعاتی که در دل این گزارش‌های تاریخی جاری است شامل برابری و تفاوت زنان، فردگرایی سیاسی و شخصی، جمع‌گرایی و گستره حقوق و تعریف نیازها است.

این کتاب که به مطالعات زنان و مطالعات جنسیت و تاریخ زنان و علوم سیاسی می‌پردازد، می‌تواند زمینه مطالعه رشته جامعه‌شناسی و علوم سیاسی و تاریخ و توسعه اقتصادی نیز قرار گیرد.

هر فصل از این مجموعه نقطه عزیمتی را در اختیار خوانندگان (اعم از دانشجو و محقق) قرار می‌دهد که از آن نقطه می‌توانند در چندین جهت، حرکت خود را بسته به علاقه خود، چه از نظر تاریخی و چه مطالعه نظری متون، آغاز کنند. پیش از آغاز هر فصل، موضوعات مورد بحث مشخص شده‌اند. مقصود از این سرفصل‌ها بررسی منحصر به پرسش‌های طرح

شده نیست، بلکه مراد آن است که رهنمون دانشجویانی قرار گیرد که تازه وارد این موضوع تاریخی می شوند.

زنان در تکاپو را می توان به روش معمول، به ترتیب از آغاز تا پایان خواند، اما این کتاب چنان فصل بندی شده که مطالعه فصلی به فصل آن به طور مستقل نیز مقدور است، بنابراین کتاب حاضر رشته های متفاوتی را دربرمی گیرد. کسانی هم که احتمالاً ترجیح می دهند فرایند بررسی این کتاب را از زمان حال به گذشته پی گیرند، می توانند مطالعه کتاب را از فصل آخر شروع کنند.